

Laidiens: 02.06.2000., Nr. 201/204

Latvijas Republikas Ministru kabinets

2000.gada 30.maijā Noteikumi Nr.186

Rīgā (prot. Nr.25, 13.§)

Noteikumi par mašīnu drošību

Izdoti saskaņā ar likuma

"Par atbilstības novērtēšanu" 7.pantu

1. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumos lietotie termini:

- 1.1. **bīstamā zona** — zona mašīnā un (vai) ap mašīnu, kurā tiek apdraudēta pakļautās personas drošība un veselība;
- 1.2. **celšanas palīgierīces** — sastāvdaļas vai iekārtas, kuras nav tieši piestiprinātas mašīnai, bet ir novietotas starp mašīnu un kravu vai virs kravas, lai to piestiprinātu;
- 1.3. **darba koeficients** — aritmētiskā attiecība starp ražotāja garantētu slodzi, kuru ir spējīga izturēt mašīna, palīgierīce vai iekārtas daļa, un maksimālo celbspēju, ar ko marķēta attiecīgā mašīna, palīgierīce vai iekārtas daļa;
- 1.4. **dinamiskā pārbaude** — pārbaude, kuras laikā mašīna tiek darbināta visās iespējamās konfigurācijās ar maksimālo darba slodzi, ņemot vērā mašīnas dinamiskās īpašības, lai pārbaudītu, vai mašīna un tās drošības sastāvdaļas funkcionē atbilstoši;
- 1.5. **drošības sastāvdaļa** — elements, kas garantē drošu mašīnas lietošanu un kura nepareiza darbība vai bojājums var apdraudēt pakļautās personas drošību un veselību; šie elementi nav savstarpēji maināmas iekārtas;
- 1.6. **operators** — persona vai personu grupa, kas uzstāda, vada, regulē, uzrauga, tīra, remontē vai transportē mašīnu;
- 1.7. **pakļautā persona** — persona, kas pilnīgi vai daļēji atrodas mašīnas darbības bīstamajā zonā;
- 1.8. **statiskā pārbaude** — pārbaude, kuras laikā mašīna vai celšanas palīgierīce tiek pakļauta spēkiem, kas atbilst maksimālajai darba slodzei, kura reizināta ar atbilstošu testa koeficientu. Pēc slodzes noņemšanas mašīna vai celšanas palīgierīce tiek pārbaudīta, lai pārlicinātos, ka ar to nav notikušas nepieļaujamās izmaiņas;
- 1.9. **testa koeficients** — aritmētiskā attiecība starp slodzi, kurai pakļauj mašīnas, palīgierīces vai iekārtas daļas statiskajā vai dinamiskajā pārbaudē, un maksimālo celbspēju, ar ko marķēta attiecīgā mašīna, palīgierīce vai iekārtas daļa;
- 1.10. **transporta ierīce** — mašīnas sastāvdaļa, ar kuru tiek pacelti, nolaisti vai pārvietoti cilvēki;

1.11. **vadāmās kravas** — kravas, kuru kopējā kustība ir virzīta ar stingu vai lokanu vadīklu un kuru stāvoklis ir noteikts kā fiksēts punkts;

1.12. **vadītājs** — atbilstoši apmācīta persona, kas vada mašīnas kustību un kura var pārvietoties ar mašīnu vai kājām, pavadot mašīnu, vai arī vadīt mašīnu no attāluma (piemēram, izmantojot kabeļus, radio).

2. Šie noteikumi nosaka būtiskās drošības un nekaitīguma prasības mašīnām un drošības sastāvdaļām, kā arī šo prasību ievērošanas uzraudzības mehānismu, lai, piedāvājot mašīnas un drošības sastāvdaļas iekšējā tirgū (turpmāk — tirgus), neradītu draudus cilvēku veselībai, dzīvībai vai videi.

3. Mašīna ir jebkura ierīce vai mehānisms, kas atbilst vienam no šādiem definējumiem:

3.1. savstarpēji saistītu daļu vai elementu kopums, kurā ir vismaz viens kustīgs elements ar atbilstošām piedziņas, vadības un enerģijas padeves sistēmām, kas paredzēts mērķtiecīgai lietošanai, produkcijas izgatavošanai, apstrādei, pārvietošanai vai iesaiņošanai;

3.2. mašīnu agregāti, kas ir mērķtiecīgi apvienoti un kopīgi vadīti kopēja galamērķa sasniegšanai;

3.3. savstarpēji maināmas iekārtas, izņemot instrumentus vai rezerves daļas, kas maina mašīnu lietošanas veidu, kuras ir piedāvātas tirgū, lai operators tās varētu samontēt ar mašīnu, mašīnu sistēmu vai traktoru.

4. Šie noteikumi neattiecas uz:

4.1. mašīnām, kuru vienīgais enerģijas avots ir tieši pielikts roku spēks, ja vien attiecīgā mašīna nav paredzēta smagumu pacelšanai vai nolaišanai;

4.2. medicīnā lietojamām ierīcēm, kuras izmanto tiešā kontaktā ar pacientu;

4.3. iekārtām, kuras tiek lietotas izklaides vai atrakciju parkos;

4.4. tvaika katliem, rezervuāriem un spiedtvertnēm (izņemot mašīnas vai drošības sastāvdaļas, kuras tiek pievienotas šīm iekārtām);

4.5. mašīnām, kas īpaši konstruētas vai izmantojamas kodoliekārtās, kuras avārijas gadījumā var radīt radioaktīvu vielu noplūdi;

4.6. radioaktīvā starojuma avotiem, kas ir mašīnas sastāvdaļas;

4.7. šaujamieročiem;

4.8. benzīna, dīzeļdegvielas, uzliesmojošu šķidrumu un bīstamu vielu uzglabāšanas rezervuāriem un cauruļvadiem;

4.9. transportlīdzekļiem un to piekabēm, kas paredzēti pasažieru un preču pārvadāšanai pa zemes, sliežu, ūdens vai gaisa ceļiem (šis izņēmums neattiecas uz rūdās ieguves rūpniecībā izmantojamiem transportlīdzekļiem);

4.10. mašīnām, kas uzstādītas uz kuģiem vai kuģu agregātiem;

4.11. trošu gaisa piekarceļiem personu pārvadāšanai;

4.12. lauksaimniecībā un mežizstrādē izmantojamiem traktoriem, kas pārvietojas pa ceļiem;

4.13. mašīnām, kuras ir speciāli projektētas un konstruētas policijai un militārām vajadzībām;

4.14. liftiem un liftu iekārtām;

4.15. uz zobstieņiem vai zobratiem uzmontētiem transportlīdzekļiem cilvēku pārvietošanai;

- 4.16. celšanas ierīcēm kaln rūpniecības vai rūdas ieguves šahtās;
- 4.17. teātra skatuves pacēlājiem;
- 4.18. mašīnām, kuras rada galvenokārt elektriskas izcelsmes risku;
- 4.19. mašīnām un drošības sastāvdaļām, kuru drošības un nekaitīguma prasības pilnībā nosaka citi normatīvie akti.
5. Labklājības ministrija, sadarbojoties ar attiecīgu standartu tehnisko komiteju, iesaka valsts bezpeļņas sabiedrībai ar ierobežotu atbildību "Latvijas standarts" adaptējamo standartu sarakstu.
6. Valsts bezpeļņas sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas standarts" iesniedz publicēšanai laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" to Latvijas nacionālo standartu sarakstu, kurus var piemērot šo noteikumu būtisko drošības prasību izpildei (turpmāk — piemērojamie standarti).
7. Labklājības ministrija ir atbildīga par priekšlikumu iesniegšanu Ministru kabinetā par to kompetento atbilstības novērtēšanas institūciju pilnvarošanu, kuras novērtē mašīnu un drošības sastāvdaļu atbilstību saskaņā ar šiem noteikumiem un atbilst šādām prasībām:
- 7.1. pilnvarotā institūcija, tās vadītājs un personāls, kas ir atbildīgs par atbilstības novērtēšanu un apliecināšanas procedūrām, nav pārbaudāmās mašīnas vai drošības sastāvdaļas projektētājs, izgatavotājs, piegādātājs, uzstādītājs vai lietotājs, kā arī nepārstāv tādu organizāciju, kas veic kādu no minētajām darbībām (šis aizliegums neliedz iespēju apmainīties ar tehnisko informāciju starp mašīnas ražotāju un pilnvaroto institūciju);
- 7.2. pilnvarotā institūcija, tās vadītājs un personāls, kas ir atbildīgs par atbilstības novērtēšanu un apliecināšanas procedūrām, nepiedalās mašīnas projektēšanā, izgatavošanā, tirdzniecībā vai uzturēšanā, kā arī nepārstāv tādu organizāciju, kas veic kādu no minētajām darbībām (šis aizliegums neliedz iespēju apmainīties ar tehnisko informāciju starp mašīnas ražotāju un pilnvaroto institūciju);
- 7.3. pilnvarotā institūcija un tās personāls novērtēšanu un apliecināšanu veic profesionāli, godprātīgi un tehniski kompetenti. Tie ir brīvi no jebkādas ietekmes (īpaši finansiālas), kas var iespaidot lēmuma pieņemšanu vai pārbaudes rezultātus, īpaši attiecībā uz personām vai organizācijām, kam ir svarīgi novērtēšanas rezultāti;
- 7.4. pilnvarotās institūcijas rīcībā ir atbilstošs personāls un tehniskais aprīkojums tehnisko un administratīvo uzdevumu veikšanai, kas saistīti ar pārbaudi un uzraudzības procedūrām;
- 7.5. pilnvarotās institūcijas personāls, kas atbild par pārbaudi:
- 7.5.1. ir tehniski un profesionāli labi apmācīts;
- 7.5.2. pārzina pārbaudes procedūras, un tam ir pieredze šo procedūru veikšanā;
- 7.5.3. ir iemaņas un pieredze tehnisku pierakstu, ziņojumu un sertifikātu noformēšanā;
- 7.6. pilnvarotā institūcija garantē personāla objektivitāti. Personāla atalgojums nedrīkst būt atkarīgs no pārbaudi vai testu daudzuma un rezultātiem;
- 7.7. pilnvarotā institūcija nodrošina savas civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu attiecībā uz darbībām, ko tā ir pilnvarota veikt;
- 7.8. pilnvarotās institūcijas personāls ievēro konfidencialitāti attiecībā uz informāciju, ko tas iegūvis, veicot pārbaudes (izņemot informāciju, kas tiek sniegta valsts uzraudzības un kontroles iestādēm, kuras saskaņā ar normatīvajiem aktiem veic mašīnu uzraudzību un kontroli).

8. Bezpeļņas organizācija valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas Nacionālais akreditācijas birojs", kas ir novērtējusi pilnvarotās institūcijas kompetenci, regulāri pārbauda šo noteikumu 7.punktā noteikto prasību izpildi.

2. Tirgus uzraudzība

9. Mašīnu un drošības sastāvdaļu tirgus uzraudzību veic Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (tirdzniecības un pakalpojumu sniegšanas jomā) un Valsts darba inspekcija (uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību) darba vietās), nodrošinot, lai mašīnas un drošības sastāvdaļas, uz kurām attiecināmas šo noteikumu prasības, tiktu piedāvātas tirgū — pārdotas, dāvinātas vai nodotas lietošanā pret atlīdzību vai bez tās, izņemot mašīnas vai drošības sastāvdaļas nodošanu pārstrādei vai utilizācijai, — tikai tad, ja tās, atbilstoši uzstādītas, uzturētas un lietotas, neapdraud cilvēku veselību, dzīvību vai vidi.

10. Latvijā mašīnu vai drošības sastāvdaļu var piedāvāt tirgū:

10.1. mašīnas vai drošības sastāvdaļas ražotājs;

10.2. mašīnas vai drošības sastāvdaļas ražotāja pilnvarots pārstāvis;

10.3. mašīnas vai drošības sastāvdaļas importētājs.

11. Mašīna vai drošības sastāvdaļa netiek uzskatīta par piedāvātu tirgū, ja tā:

11.1. nosūtīta ražotāja pilnvarotam pārstāvim Latvijā, kuram uzticēts to sagatavot atbilstoši šo noteikumu prasībām pirms piedāvāšanas tirgū;

11.2. ievesta apstrādei vai pilnveidošanai un pēc tam tiek izvesta no Latvijas;

11.3. izgatavota Latvijā izvešanai uz citām valstīm.

12. Mašīnas un drošības sastāvdaļas, kuras neatbilst šo noteikumu prasībām, atļauts demonstrēt gadatirgos, izstādēs, demonstrējumos un citos pasākumos, ja uz tām ir skaidri salasāma norāde par neatbilstību šo noteikumu prasībām un par tirdzniecības ierobežojumiem. Minēto pasākumu laikā mašīnu un drošības sastāvdaļu darbināšana pieļaujama, ja tiek ievēroti visi drošības pasākumi, lai nenodarītu kaitējumu cilvēku veselībai, dzīvībai vai videi.

13. Piedāvāt tirgū var tikai tādu mašīnu vai drošības sastāvdaļu, kas atbilst šo noteikumu 3.nodaļā minētajām būtiskajām nekaitīguma un drošības prasībām. Ja, projektējot un izgatavojot mašīnu vai drošības sastāvdaļu, izmanto atbilstošus piemērojamos standartus un šo standartu prasību izpildi apliecina ar atbilstības apliecināšanas procedūrām, uzskata, ka šo noteikumu 3.nodaļā minētās prasības ir ievērotas.

14. Pilnvarotā institūcija pārbauda ražotāja izmantoto specifikāciju atbilstību šo noteikumu 3.nodaļā minētajām prasībām, ja ražotājs piemērojamos standartus nav lietojis vai lietojis tikai daļēji.

15. Mašīnu, kura neatbilst šo noteikumu prasībām, aizliegts piedāvāt tirgū, ja vien ražotājs, tā pilnvarots pārstāvis vai importētājs nav sastādījis atbilstības deklarāciju valsts valodā atbilstoši šo noteikumu 267.punkta prasībām un ir paziņojis, ka to ir paredzēts apvienot ar citām mašīnām, lai radītu mašīnu, uz kuru attiecas šie noteikumi. Šis nosacījums neattiecas uz tām mašīnām, kuras var funkcionēt patstāvīgi bez šādas apvienošanas.

16. Ja tirgus uzraudzības iestāde pārliecinās, ka mašīnas, kas marķētas ar CE marķējumu, vai drošības sastāvdaļas, kurām ir atbilstības deklarācija un tās tiek lietotas atbilstoši paredzētajiem mērķiem, apdraud cilvēku veselību, dzīvību vai vidi, tai ir tiesības veikt atbilstošus pasākumus, lai izņemtu šādas mašīnas vai drošības sastāvdaļas no apgrozības un aizliegtu to piedāvāšanu tirgū.

3. Būtiskās mašīnu un drošības sastāvdaļu

nekaitīguma un drošības prasības

3.1. Vispārīgās prasības

17. Mašīnu konstruē tā, lai tā būtu piemērota paredzēto funkciju veikšanai un to bez riska varētu noregulēt un izlabot atbilstoši ražotāja norādījumiem, novēršot nelaimes gadījumus visā mašīnas lietošanas laikā (arī salikšanas un izjaukšanas fāzē), pat ja negadījuma risks rodas paredzamā ārkārtas situācijā.

18. Ražotājs izvēlas atbilstošu metodi, ievērojot šādus principus:

18.1. novērš vai samazina risku līdz minimumam (mašīnu projektējot vai izgatavojot ar atbilstošu drošību);

18.2. veic nepieciešamos aizsardzības pasākumus, ja risku nevar pilnībā novērst;

18.3. informē lietotāju par risku un norāda, kādi aizsardzības pasākumi nepieciešami riska samazināšanai (piemēram, īpaša apmācība, individuālie aizsardzības līdzekļi).

19. Ražotājs projektē mašīnu tā, lai atturētu lietotāju no mašīnas izmantošanas neparedzētu funkciju veikšanai, ja šāda lietošana var palielināt risku. Ražotājs instrukcijā brīdina lietotāju par mašīnas lietošanā aizliegtām darbībām.

20. Mašīna konstruējama, ievērojot ergonomikas principus, lai paredzamajos lietošanas apstākļos līdz minimumam samazinātu operatora diskomfortu, nogurumu un psiholoģisko stresu.

21. Projektējot un izgatavojot mašīnu, ražotājs ņem vērā operatora darba apstākļus, lai būtu iespējams lietot individuālos aizsardzības līdzekļus (piemēram, speciālus apavus, cimdus), ja tas ir nepieciešams.

22. Mašīnu nodrošina ar nepieciešamo speciālo aprīkojumu un piederumiem, lai būtu iespējams to regulēt, uzturēt un lietot bez riska.

23. Mašīnas konstrukcijā lietotie materiāli, kā arī izstrādājumi, kurus lieto vai rada mašīna, nedrīkst apdraudēt pakļauto personu drošību un veselību.

24. Mašīnas, kurās tiek lietotas šķidrās vielas, projektē un konstruē tā, lai, mašīnu piepildot, lietojot vai iztukšojot, šīs vielas neradītu papildu risku.

25. Ražotājs nodrošina mašīnas vadības vietu ar piemērotu apgaismojumu, ja apgaismojuma trūkums:

25.1. var radīt risku arī tad, ja apkārtējā apgaismojuma intensitāte ir normāla;

25.2. var radīt ēnas zonas (kairinošs mirdzums (atspīdums), apgaismojuma dēļ radīts bīstams stroboskopisks efekts).

26. Mašīnas zonas, kuras lietošanas laikā nepieciešams bieži pārbaudīt vai regulēt un uzraudzīt, aprīko ar piemērotu apgaismojumu.

27. Lai ar mašīnas konstrukciju vai tās sastāvdaļām varētu viegli rīkoties, tām:

27.1. jābūt droši darbināmām;

27.2. jābūt konstruētām vai iesaiņotām tā, lai tās varētu uzglabāt droši un bez bojājumiem (piemēram, pietiekama stabilitāte, speciāli atbalsti).